

Museet samt Ny Carlsbergfondet, som paa een Gang er en Søsterinstitution til og en Underafdeling af det gamle Carlsbergfond.

Bogens sidste Tredjedel rummer Personfortegnelse og Bibliografi, udarbejdet af E. Spang-Hanssen. Personfortegnelsen omfatter Direktioner og Bestyrelser, Ledere af Institutioner m. m., Bibliografien opregner foruden Litteratur om selve Fondene og Afdelingerne, tillige Litteratur om Stifterne og Bryggerierne. Bibliografiens 201 Numre er et kritisk Udvalg, hvori det ligegyldige er forbigaaet, men til Gengæld betydningsfulde Bidrag fremkommet i Dagspressen er medtaget. En Gennemgang af denne meget afvekslende Litteraturfortegnelse forstærker yderligere Indtrykket af, hvilken eminent Betydning Familien Jacobsen og Carlsberg har haft og har i dansk Kulturliv. *R. Paulli.*

Det Classenske Fideicommis har i halvandet hundrede år som førende inden for den private velgørenhed, ved at yde hjælp til videnskabelige formål, som reformvenlig godsejer (Karlsfelt og Korselitze) og stor grundbesidder i København (Classens have) m. m. øvet ikke ringe indflydelse på vigtige sider af dansk samfundsliv. En dokumenteret fremstilling af fideikommissets historie, til hvilken det væsentlige kildemateriale foreligger i institutions store og velbevarede arkiv, vilde derfor være nyttig for alle, som beskæftiger sig med Danmarks nyere historie. Det festskrift, som udkom i anledning af jubilæet ifjor, *Det Classenske Fideicommis gennem 150 Aar* (Kbh. 1942, 632 Sider), er desværre ikke forsynet med videnskabeligt apparat, men som det foreligger har det dog betydeligt større værdi end gennemsnittet af institutionsfestskrifter. Det er forfattet af to hver på sit område af fideikommissets virksomhed særlig kyndige faghistorikere, Harald Jørgensen og Fridlev Skrubbeltrang, det hviler på omfattende arkivstudier og giver såvidt det kan skønnes en i alt væsentligt nøgtern vurdering af fideikommissets indsats, ikke uden kritik af direktionens dispositioner selv i nyeste tid. Harald Jørgensen skildrer fideikommissets finans- og understøttelsespolitik, karakteriserer direktørerne — kaster bl. a. strejflys over F. F. Tillischs ubehagelige karakter — og giver i sin omtale af Classens have et førstehåndsbidrag til det moderne Københavns tilblivelses-historie. Dr. Skrubbeltrang behandler agerbrugsskolen på Næsgård og fideikommissets godshistorie. Af særlig interesse også for den almindelige landbohistorie er hans skildring af godserne i den store reformperiode, hvor han har kunnet udnytte et enestående materiale til belysning af forholdet mellem godsejer og bønder, de

regelmæssige og udførlige indberetninger fra godsinspektionen på Falster til C. F. Classen, exekutorerne i dennes bo og fideikommissets direktion.

P. B.

Det er beundringsværdigt, at det norske riksarkiv — uanset de sidste aars ikke alt for gode arbejdsforhold — har kunnet fortsætte den i 1937 paabegyndte publikation af *Norske Lensregnskabsbøger 1548—67* med udsendelsen af to nye bind i 1940 og 1941 (dec.). Med de tre tidligere udkomne foreligger saaledes i alt fem af de planlagte syv bind. Der mangler endnu kun bind V med udgiftsregnskabet for Bergenhus 1566—67 og et afsluttende registerbind, der ogsaa vil bringe oplysninger om udgiverprincip, samt manuskriptbeskrivelse.

Medens man i Danmark endnu ikke er naaet til at udgive et eneste lensregnskab, er man i Norge med denne række naaet til at have udgivet alle norske lensregnskaber ældre end 1570. Man maa i høj grad haabe, at dette udgiverarbejde kan fortsættes uden alt for stor pause, saaledes at regnskaberne fra 17. aarh.s begyndelse ogsaa bliver almindeligt tilgængelige. Man kan dog utvivlsomt allerede nu ved at sammenholde den her omtalte række med den tidligere foreliggende: *Norske Regnskaber og Jordebøger fra det 16de Aarhundrede I—IV (1887—1906)* udvinde værdifulde resultater til belysning af forskelligartede norske forhold. For den, der beskæftiger sig med reformerne indenfor dansk-norsk statsforvaltning i 16. aarh., er den mulighed, der her er budt til at sammenholde regnskaber for de to norske hovedlen Akershus og Bergenhus i de to tidsperioder 1516—30 og 1557—67 ogsaa af stor værdi. De illustrerer de store fremskridt, der var gjort indenfor statens regnskabsvæsen ved reformerne i Christian III.s tid. Medens regnskaberne i den første række, hvad enten man ser paa et regnskab for Bergenhus fra 1516—17 eller 1529—30 viser sammenblanding af vidt forskellige indtægtskilder — idet indtægterne er grupperede efter varer: penge, smør, huder, fisk etc. uanset hvorfra de hidrørte — findes i de senere regnskaber en fuldstændig sondring mellem de forskellige slags afgifter, og listerne over disse er fuldstændige. Kun i ekstrakterne genfindes den fra de ældre regnskaber kendte opstilling efter vareart. Det er klart, at fra et forskningsmæssigt synspunkt er de yngre regnskaber langt mere værdifulde end de ældre.

De norske lensregnskaber har i øvrigt et plus frem for de danske, idet toldregnskaberne indbefattes heri. Selv om det norske toldsystem — som ogsaa det danske — endnu i 16. aarh. kun